

Nader Soortgericht Onderzoek Vleermuizen

Visseringlaan 26 te Rijswijk

OPDRACHTGEVER

Green Living CV
Dhr. W. Hagenaar
Voorsterbeeklaan 93
3521 DJ Utrecht

ADVIESBUREAU

Kwinfra B.V.
Smaragdweg 3
1812 RJ Alkmaar
072 505 7500
www.kwinfra.nl
info@kwinfra.nl
ecologie@kwinfra.nl

PROJECTGEGEVENS

Datum 3 november 2023
Kenmerk E23013-RAP-02
Versie 1.2
Status Definitief

Opgesteld door:

Dhr. E.L.M. Luiten MSc

Gecontroleerd door:

Dhr. M.R. Verweij BSc

~ Samenvatting ~

ALGEMEEN

Onderzoeklocatie	Visseringlaan 26 te Rijswijk
Gebruik locatie	Leegstaand kantoorpand
Aanleiding	De initiatiefnemer is voornemens om het leegstaande pand te slopen en nieuwbouw te realiseren.
Doel	- Onderzoeken of er ter hoogte van het plangebied vaste rust- en/of verblijfplaatsen zijn van gebouwbewonende vleermuizen. - Effecten van de werkzaamheden op gebouwbewonende vleermuizen beoordelen.

ONDERZOEK

Soort onderzoek	Nader Soortgericht Onderzoek Vleermuizen. Gericht op gebouwbewonende soorten.
Onderzoeksopzet	Het onderzoek is uitgevoerd conform het Vleermuisprotocol 2021, waarbij is gelet op alle mogelijke functies voor vleermuizen binnen het plangebied.

RESULTATEN, CONCLUSIE EN ADVIES

Bevindingen	Er zijn 13 verblijfplaatsen van de gewone dwergvleermuis geconstateerd in de bebouwing op het plangebied: 9 zomerverblijfplaatsen 3 kraamverblijfplaatsen (één kraamkolonie) 1 winterverblijfplaats
Conclusies en advies	Met de sloop gaan verblijfplaatsen van de gewone dwergvleermuis verloren. Daarnaast zullen er vleermuizen verstoord worden. Dit is een overtreding van de Wet natuurbescherming artikel 3.5 lid 2 en lid 4. Er is een ontheffing op de Wnb vereist om de werkzaamheden uit te kunnen voeren. Voor de verlening van een ontheffing dient er o.a. sprake te zijn van een wettelijk belang. Daarnaast dient er gemitigeerd te worden.

~ Inhoudsopgave ~

1.	INLEIDING	5
1.1	Plangebied en huidige situatie	6
1.2	Voorgenomen ingreep en toekomstig gebruik.....	8
2.	METHODE	9
2.1	Vleermuisprotocol.....	9
2.2	Bureauonderzoek	9
2.3	Veldwerk	9
2.3.1	Uitvoerende ecologen.....	9
2.3.2	Zones plangebied.....	10
2.3.3	Protocollaire eisen.....	11
3.	RESULTATEN	13
3.1	De gewone dwergvleermuis (<i>Pipistrellus pipistrellus</i>)	13
3.2	Verslag per veldbezoek	13
3.2.1	Veldbezoek van 10 mei 2023 - avond	13
3.2.2	Veldbezoek van 1 juni 2023 - ochtend	13
3.2.3	Veldbezoek van 5 juni 2023 - avond	14
3.2.4	Veldbezoek van 30 juni 2023 - ochtend	14
3.2.5	Veldbezoek van 4 juli 2023 - avond	14
3.2.6	Veldbezoek van 18 juli 2023 - avond	14
3.2.7	Veldbezoek van 16 augustus 2023 - avond	14
3.2.8	Veldbezoek van 17 augustus 2023 - Middernacht.....	15
3.2.9	Veldbezoek van 17 augustus 2023 - ochtend	15
3.2.10	Veldbezoek van 11 september 2023 - avond	15
3.2.11	Veldbezoek van 12 september 2023 - avond	15
3.2.12	Veldbezoek van 13 september 2023 - Middernacht.....	15
3.3	Functies van onderzoeklocatie	16
3.3.1	Verblijfplaatsen en leefgebied	16
3.3.1	Foerageergebied en vliegroutes	17
3.4	Andere vleermuissoorten	18
3.5	Effectbeschrijving	19
3.5.1	Vaste rust- en verblijfplaatsen.....	19
3.5.2	Essentiele foerageergebieden of vliegroutes	19
3.6	Mitigatie	19
3.6.1	Tijdelijke mitigatie.....	19
3.6.2	Permanente mitigatie	20

4.	CONCLUSIE EN ADVIES.....	21
4.1	Advies	21
5.	REFERENTIES	22
6.	BIJLAGE 1: WET NATUURBESCHERMING	23
7.	BIJLAGE 2: VERKLARENDE WOORDENLIJST	24
8.	BIJLAGE 3: FOTO'S VERBLIJFPLAATSEN	26
9.	BIJLAGE 4: KAART MET RESULTATEN.....	27

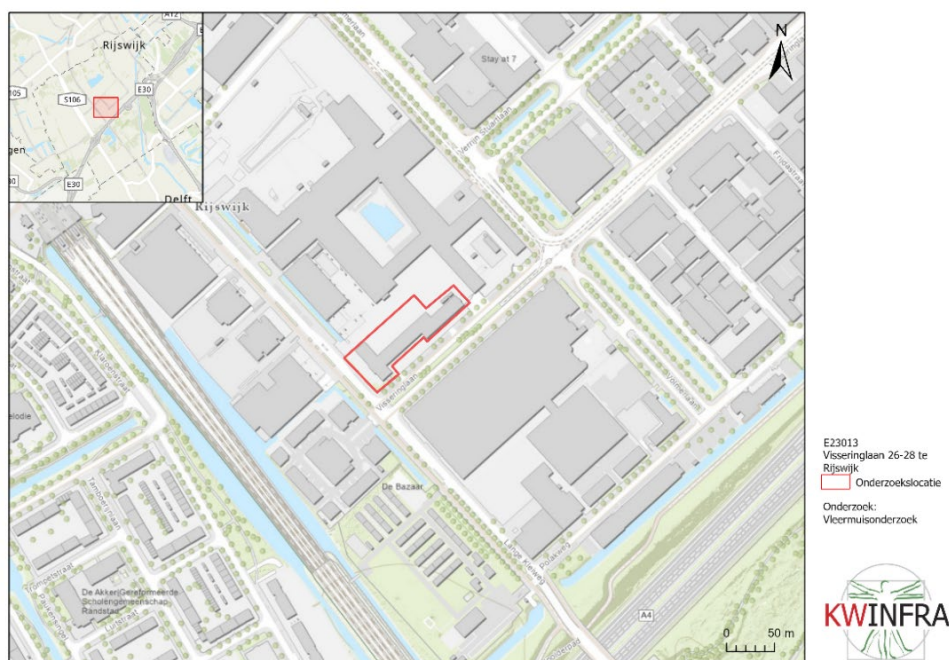
1. INLEIDING

In opdracht van Green Living C.V. heeft Kwinfra BV een nader soortgericht vleermuisonderzoek uitgevoerd naar aanleiding van de voorgenomen sloop van het leegstaande kantoorpand aan de Visseringlaan 26 te Rijswijk (fig. 1). De initiatiefnemer is voornemens om na de sloop appartement complexen te bouwen en zo te voorzien in woongelegenheid. Met goedkeuring van de gemeente Rijswijk (zie Ontwikkeldkader Kessler Park en omgeving) zullen uiteindelijk meerdere panden gesloopt worden en zal er een 'bruisend stedelijk woon-werkgebied' worden gecreëerd ter hoogte van het Kessler Park.

In het kader van de werkzaamheden is het noodzakelijk de ingrepen te toetsen aan de verbodsbepalingen van de Wet natuurbescherming (2017), om zo eventuele effecten te onderzoeken die optreden ten aanzien van gebouwbewonende vleermuissoorten. In opdracht van Green Living CV heeft ECOquickscan een QuickScan uitgevoerd op 1 februari 2023 (Burgt, 2023). Uit dit onderzoek bleek dat het niet mogelijk was om de aanwezigheid van vleermuisverblijven op het plangebied uit te sluiten. De resultaten van de QuickScan zijn beschreven in: ECOquickscan, kenmerk: 22104, d.d. 1 februari 2023 (aangepast 4 september 2023). Op basis van deze bevindingen is er een aanvullend vleermuisonderzoek uitgevoerd gericht op zomer-, kraam-, paar-, en winterverblijfplaatsen van de gewone dwergvleermuis, ruige dwergvleermuis en laatvlieger; en massawinterverblijfplaatsen van de gewone dwergvleermuis.

Dit rapport behandelt de resultaten van het vleermuisonderzoek en bespreekt of verdere stappen in het kader van soortbescherming volgens de Wet natuurbescherming (Wnb) nodig zijn.

Voor de Wnb is de provincie het bevoegd gezag wat betreft de handhaving en het verlenen van ontheffingen en vrijstellingen bij onder meer ruimtelijke ingrepen. Alle in Nederland voorkomende vleermuissoorten zijn strikt beschermd volgens bijlage IV en enkele soorten ook volgens bijlage II van de Europese Habitatrichtlijn. Het is strikt verboden om vleermuizen te verstoren, vangen of te doden en hun vaste rust- en verblijfplaatsen te verstoren en te vernietigen. Daarnaast geldt de Algemene Zorgplicht (artikel 1.11) voor alle in het wild levende planten en dieren, gewaarborgd in de Nederlandse Wnb.

Figuur 1. Ligging van het plangebied met overzichtskaart.

1.1 Plangebied en huidige situatie

Het te slopen kantoorpand aan de Visseringlaan 26 te Rijswijk maakt deel uit van een bedrijventerrein dat wordt omringd door de Kessler Park, Volmerlaan, Visseringlaan en Lange Kleiweg. Op dit terrein bevinden zich meerdere grote panden die al geruime tijd leegstaan. Het kantoorpand is gebouwd rond 1980 en bevindt zich op het perceel met nummer: RWK01-G-2412. Het is opgebouwd uit vijf verdiepingen met bakstenen buitenmuren aan alle kopse kanten. Ook de installaties op dak (zie A en B in fig. 2) bestaan uit bakstenen muren. Deze muren bieden allen toegang tot de spouwmuur in de vorm van open stootvoegen. Ter hoogte van het plangebied kruist de Visseringlaan met de Lange Kleiweg. Aan weerszijde en in de middenberm van de Visseringlaan groeit een bomenrij met overwegend esdoorns en berken. Aan de andere zijde (ten noordwesten) bevinden zich de overige bedrijfspanden, parkeerplaatsen en overige verharding. Het kantoorpand staat al ruim 12 jaar leeg, is dus onverwarmd en wordt ook niet meer onderhouden.

Figuur 2. Impressie van het plangebied van bovenaf.

Bron: Google Earth, 2023

Figuur 3. Impressie van het plangebied aan de noordzijde. Kopse kanten en tussenstukken met open stootvoegen.

Figuur 4. Kantoorpand noordzijde kopse kant. Grasveld aan de Lange Kleiweg.

Figuur 5. Kantoorpand zuidzijde. Bomen en struiken aan de voorzijde van het pand.

1.2 Voorgenomen ingreep en toekomstig gebruik

Green Living CV heeft het voornemen om het kantoorpand ter plaatse te slopen met het oog op realisatie van nieuwbouwwoningen en ruimte voor werkgelegenheid. Dit voornemen maakt deel uit van grotere (her)ontwikkelingsplannen op het bedrijventerrein Kessler Park en omgeving die samen met de Gemeente Rijswijk zijn gemaakt onder de naam 'At the Park'. De gemeente is voornemens om het gebied o.a. duurzamer, groener en klimaatbestendig te maken en hierbij kansen voor flora en fauna te benutten door middel van natuurinclusief bouwen. Er zullen 513 appartementen gebouwd worden in twee bouwvolumes (hoekblok en parkblok) en met een ondergrondse parkeergarage.

De sloopwerkzaamheden staan gepland om te starten in het tweede kwartaal van 2024.

2. METHODE

2.1 Vleermuisprotocol

Dit vleermuisonderzoek is uitgevoerd volgens het Vleermuisprotocol zoals opgesteld door het Netwerk Groene Bureaus in samenwerking met de Zoogdiervereniging en de Gegevensautoriteit Natuur (2021). Dit protocol wordt landelijk gebruikt om de kwaliteit van het vleermuisonderzoek te waarborgen en de juridisch redelijke onderzoeksinspanning te bepalen. Tijdens alle bezoeken zijn de waarnemingen gedaan doormiddel van een batdetector (Pettersson D240X) met opnamemogelijkheden.

Er is onderzocht of het plangebied (bebouwing en/of bomen) functioneel is als zomer-, kraam-, paar- en/of (massa)winterverblijfplaats. Tijdens het onderzoek is gelet op gedrag dat wijst op de aanwezigheid van verblijfplaatsen, zoals in- en uitvliegen, tikken tegen de muur, zwermen, aanwezigheid van jonge dieren en baltsgedrag. Naast het identificeren van verblijfplaatsen, lag de focus ook op andere functies in de directe omgeving van het gebouw, zoals foerageergebieden en vliegroutes. In de nazomer zijn twee onderzoek rondes vanaf middernacht uitgevoerd met het oog op mogelijk zwermgedrag nabij een massawinterverblijfplaats op het plangebied en paarverblijfplaatsen van de ruige dwergvleermuis. Om zwermplaatsen te detecteren is naast een batdetector ook gebruik gemaakt van een verrekijker en zaklamp.

2.2 Bureauonderzoek

Alvorens de start van het veldwerk is de quickscan rapportage bestudeerd en zijn verspreidingsgegevens van vleermuissoorten bekeken. Zo is gebleken dat er al twee verblijfplaatsen van de gewone dwergvleermuis zijn geconstateerd in 2020 (zie bron 10 en 11 waarneming.nl). Het gaat om een kraamkolonie van 30 individuen (waargenomen met batdetector op 9-6-2020) op de noordhoek van het knikpunt aan de noordwestzijde. Daarnaast is er op dezelfde dag een zomerverblijf geconstateerd van 1 individu op de kopse kant aan de noordzijde.

In de omgeving zijn ook een aantal waarnemingen bekend. In de zomer van 2016 is er veel foerageer- en sociaalgedrag waargenomen aan de Tamboerijnlaan (een paar honderd meter ten zuidwesten). Tevens zijn er meerdere kleine en grote kolonies (grootste zijn 115 en 167 individuen) van deze soort in dezelfde richting (zie o.a. bron 13 en 14) gevonden. In 2017 (bron 12 waarneming.nl) is er een kraamkolonie van 74 individuen geconstateerd aan de Frijdastraat ten noorden van het plangebied. Deze aanwezigheid van verschillende typen verblijfplaatsen en grote aantallen gewone dwergvleermuizen binnen 1 kilometer van het plangebied laat zien dat er sprake is van een vrij grote populatie en netwerk van verblijfplaatsen.

2.3 Veldwerk

2.3.1 Uitvoerende ecologen

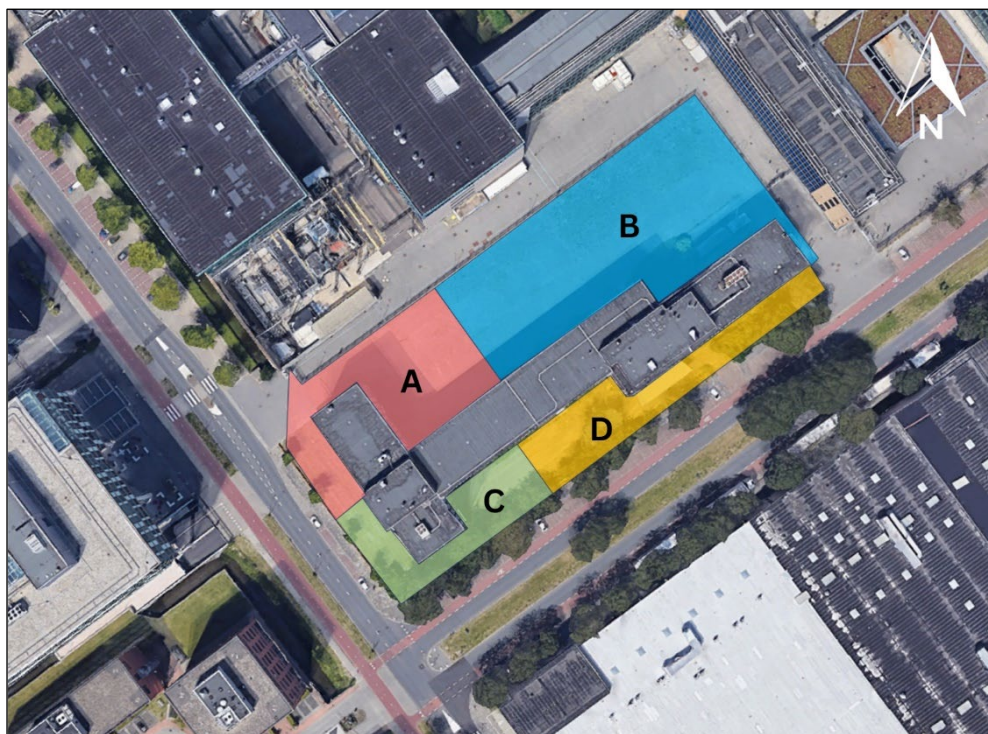
De onderzoekrondes zijn telkens uitgevoerd door twee of drie vleermuisdeskundigen en RVO-erkende ecologen. De betrokken ecologen (RVO-erkend) zijn Ewoud Luiten, Mathijs Verweij, Fabian Timpen en Amy Mairo.

Voorafgaand aan de eerste onderzoekronde is er op de planlocatie gekeken naar de mogelijke in- en uitvliegopeningen van het gebouw en deze zijn in kaart gebracht, zoals aanwezige open stootvoegen, ruimte onder de daktrim, zonneschermen en hemelwaterafvoeren.

2.3.2 *Zones plangebied*

Omdat is gebleken dat het gebouw meerdere zijdes met potentiële verblijfplaats openingen heeft (met name open stootvoegen) is het onderzoeksgebied opgedeeld in 4 deelgebieden: A, B, C en D (zie fig. 6). Per onderzoekronde is de onderzoeklocatie twee keer bezocht door twee of drie vleermuisecologen. Dit maakte het mogelijk om per volledige ronde, elke deellocatie te laten onderzoeken door minimaal één waarnemer, waarbij de 75% zichtdekking op zijdes met open stootvoegen en een grote potentie voor verblijfplaatsen, kon worden gegarandeerd.

De potentie van deelgebied D voor verblijfplaatsen en vleermuis activiteit was relatief groter dan andere deelgebieden. Dit had te maken met het aanwezige groen (bomen, struiken, kruiden) dat naast foerageergelegenheid ook afscherming bood tegen straatverlichting. Door het groen en de duisternis werd de plek meer bezocht door vleermuizen, maar nam de zichtbaarheid enigszins af. Dit heeft geleid tot het besluit om deelgebied D meerdere keren te laten onderzoeken door twee waarnemers. Er is door de intensieve onderzoeksinspanning ruimschoots voldaan aan de vereiste inspanning om een realistisch beeld van de vleermuispopulatie ter plaatste vast te leggen. Per veldbezoek zijn twee deelgebieden (zie fig. 6) onderzocht en er zijn minimaal twee veldbezoeken verricht per onderzoeksperiode. In alle vijf onderzoeksperiodes is het volledige plangebied dus onderzocht.

Figuur 6. Het onderzoeksgebied is ingedeeld in deelgebieden. Deze zijn aangegeven met verschillende kleuren en letters.

2.3.3 Protocollaire eisen

Het Vleermuisprotocol versie 2021 is gevolgd. De weersomstandigheden tijdens alle veldbezoeken waren gunstig. De onderzoekrondes zijn in de juiste periodes uitgevoerd en van voldoende duur om alle functies van de bebouwing vast te kunnen stellen voor gebouwbewonende vleermuizen en er is rekening gehouden met de minimale tussenperiodes. Voor de specifieke data, duur en bijbehorende weersomstandigheden van de veldbezoeken, zie Tabel 1.

Er zijn op 10 mei 2023 en op 18 juli in de avond vleermuisrondes uitgevoerd. Deze rondes vallen officieel buiten de *optimale* periode voor onderzoek naar kraamverblijven (15 mei t/m 15 juli), maar binnen de grenzen van de suboptimale periode (PP: 10 mei t/m 20 juli; PN, NS: 10 mei t/m 1 augustus*). Veel vleermuizen starten al eerder aan hun kraamperiode en houden zich niet strikt aan de grens van 15 mei en 15 juli. Tijdens beide rondes (10 mei en 18 juli) is er met zekerheid een kraamkolonie geconstateerd waardoor deze rondes onzes inziens beide zeer belangrijk zijn geweest voor het in kaart brengen van de kraamfunctie van het pand. Er is om deze redenen tijdens het onderzoek besloten om de ronde van 10 mei mee te laten tellen als kraamverblijfronde.

Er zijn tijdens het gehele onderzoek geen laatvliegers, ruige dwergvleermuizen of andere soorten waargenomen. Laatvliegers verhuizen weinig en blijven honkvast gebruik maken van dezelfde verblijfplaats. Ook zijn hun verblijfplaatsen vaak dicht rondom geschikt foerageergebied. Gezien het feit dat er op geen enkel moment een laatvlieger is waargenomen tijdens het onderzoek is het uitgesloten dat er in het onderzoek een verblijfplaats van deze soort (zoals een kraamverblijf) over het hoofd is gezien. Ook ontbreekt het aan geschikt open foerageergebied voor deze soort in de directe omgeving. Ze foerageren boven open tot halfopen gebieden en dan vaak langs de randen onder bomen.

De tweede massawinterverblijfplaatsronde is uitgevoerd op 13 september. Dit is drie dagen later dan de uiterste datum, echter zijn de resultaten van deze ronde toch representatief en is er voldoende inspanning geleverd om de functie van het plangebied als massawinterverblijf te beoordelen. De weersomstandigheden zijn in de dagen tussen 10 september en 13 september niet significant veranderd. Volgens Hommersen en co-auteurs (2017) is de periode a augustus weliswaar de periode met de meeste activiteit maar kan er ook tot 30 september worden gezocht naar massazwermen. Wanneer vleermuizen eenmaal in de nazomer een massawinterverblijfplaats hebben gevonden zullen zij niet meer verhuizen naar een ander verblijf. Het gaat dan vaak om honderden tot duizenden dieren (Jansen et al., 2022). Tevens is het zo dat het nazomer zwermgedrag al vanaf begin juli tot begin oktober waargenomen kan worden en al vanaf een uur na zonsondergang. Op basis van deze punten wordt geconcludeerd dat indien er inderdaad een massawinterverblijfplaats zou zijn, dat deze ook op 13 september waarneembaar moet zijn geweest. Zelfs tijdens de rondes op 11 en 12 september is er geen zwermgedrag of kolonies waargenomen die zouden duiden op middernacht zwermen en een massawinterverblijf.

*PP = *Pipistrellus pipistrellus*, ES = *Eptesicus serotinus*, PN = *Pipistrellus nathusii*

Tabel 1. Beschrijving veldbezoeken en omstandigheden

Zon op / onder	Datum en tijd	Weersomstandigheden	Waarnemers	Zone	Functie
05:55 - 21:19	10-05-2023, 21:15-23:15	13°C, 1 Bft NW, half bewolkt, droog	E. Luiten & M. Verweij	B, D	Zomer- en kraamverblijfplaatsen*
05:26 - 21:50	01-06-2023, 03:45-05:30	10°C, 3 Bft NO, half bewolkt, droog	M. Verweij, E. Luiten & F. Timpen	A, C, D	Zomer- en kraamverblijfplaatsen*
05:23 - 21:54	05-06-2023, 21:50-23:55	13°C, 2 Bft N, helder, droog	E. Luiten & M. Verweij	B, D	Zomer- en kraamverblijfplaatsen*
05:24 - 22:03	30-06-2023, 03:30-05:25	12°C, 2 Bft W, helder, droog	E. Luiten & F. Timpen	B, D	Zomer- en kraamverblijfplaatsen*
05:26 - 22:02	04-07-2023, 22:00-00:00	17°C, 3 Bft ZW, volledig bewolkt, droog	E. Luiten, A. Mairo & M. Verweij	A, B, C	Zomer- en kraamverblijfplaatsen*
05:19 - 22:03	18-07-2023, 21:55-23:50	17°C, 1 Bft Z, half bewolkt, droog*	M. Verweij, E. Luiten & A. Mairo	A, C, D	Zomer- en kraamverblijfplaatsen*
06:25 - 21:02	16-08-2023, 21:00-22:55	20°C, 3 Bft NO, nauwelijks bewolkt, droog	E. Luiten & A. Mairo	B, D	Zomer- en paarverblijfplaatsen*
06:25 - 21:02	17-08-2023, 00:00-02:00	17°C, 2 Bft NO, nauwelijks bewolkt, droog	E. Luiten & A. Mairo	A, B, C, D	Massawinter- en paarverblijfplaatsen
06:27 - 21:00	17-08-2023, 04:35-06:35	17°C, 1 Bft NO, nauwelijks bewolkt, droog	M. Verweij & A. Mairo	A, C	Zomer- en paarverblijfplaatsen*
07:07 - 20:05	11-09-2023, 20:05-22:05	22°C, 1 Bft ZW, volledig bewolkt, droog	E. Luiten & M. Verweij	A, C	Winter- en paarverblijfplaatsen*
07:09 - 20:03	12-09-2023, 20:00-22:00	21°C, 2 Bft NW, volledig bewolkt, droog	A. Mairo & M. Verweij	B, D	Winter- en paarverblijfplaatsen*
07:09 - 20:03	13-09-2023, 00:00-02:00	18°C, 2 Bft NW, volledig bewolkt, droog	A. Mairo & M. Verweij	A, B, C, D	Massawinter- en paarverblijfplaatsen

* Vliegroutes en foerageergebieden zijn geïnventariseerd.

3. RESULTATEN

Hieronder worden de resultaten besproken van het gehele nader onderzoek. Er is een kort verslag van iedere ronde opgenomen met de beschrijvingen van de waarnemingen.

Tijdens het eerste bezoek zijn de meest geschikte plekken in kaart gebracht en het plangebied beoordeeld.

3.1 De gewone dwergvleermuis (*Pipistrellus pipistrellus*)

Tijdens het vleermuisonderzoek is één vleermuissoort waargenomen in en nabij het plangebied, namelijk de gewone dwergvleermuis. Dit is de meest bekende en wijdverspreide vleermuissoort in Nederland. Bovendien behoort hij tot de kleinste vleermuizen die in ons land voorkomen. De gewone dwergvleermuis staat bekend als een cultuurvolger en wordt dan ook veel aangetroffen in bebouwde omgevingen. Gedurende hun levenscyclus zijn er verschillende fasen te onderscheiden, waaronder een winterslaapproiode, een parings- en baltstijd, en een periode waarin jongen gezoogd worden. Deze vleermuizen vinden hun verblijfplaatsen meestal in of rond gebouwen. Zo worden geboorte en zogen voornamelijk binnen gebouwen gedaan, het paren vindt plaats in andere gebouwen, terwijl ze de winter ook in gebouwen doorbrengen. Gewone dwergvleermuizen jagen s 'nachts op insecten in diverse omgevingen, zoals tuinen, parken, landgoederen, lanen, bomenrijen, houtwallen, dijken met begroeiing, bosranden, begraafplaatsen, beschutte vijvers en watergangen.

3.2 Verslag per veldbezoek

Hieronder worden de bevindingen van ieder veldbezoek kort samengevat. De omstandigheden en tijden zijn terug te vinden in tabel 1. Daar waar gesproken wordt over waarnemingen van vleermuizen gaat het in alle gevallen om de gewone dwergvleermuis.

3.2.1 Veldbezoek van 10 mei 2023 - avond

Gepost met twee vleermuisdeskundigen in zone B en D (zie fig. 6). In zone B is een kraamverblijfplaats gevonden aan de kopse kant (noordzijde) van 30 vrouwtjes. Deze zijn ongeveer 15 minuten na zonsondergang een voor een uitgevlogen uit de hoogste open stootvoeg rechts van het middenstuk. Alle uitvliegers zijn in de richting van de Visseringlaan en daarna richting het noorden of het zuiden gevlogen. In zone B is geen foerageeractiviteit waargenomen. In zone D zijn geen verblijfplaatsen gevonden, maar er is wel foerageergedrag van 5-8 individuen vastgesteld. Na het uitvliegen: 3-6 foeragerende en overvliegende individuen over het hele plangebied gedetecteerd. Deze bleven kortstondig (<15 minuten) foerageren.

3.2.2 Veldbezoek van 1 juni 2023 - ochtend

Gepost met drie vleermuisdeskundigen in zone A, C en D (zie fig. 6). Er zijn geen verblijfplaatsen in zone A en C gevonden. Wel zijn er drie verblijfplaatsen geconstateerd in zone D. Het gaat om een kraamverblijf van 40 vrouwtjes, een zomerverblijf van twee individuen en nog een zomerverblijf van twee individuen.

Ook is er een zomerverblijfplaats gevonden in zone B van 1 individu. De kraamverblijfplaats in zone B (10-5-2023) blijkt te zijn verplaatst naar zone D.

Vóór het invliegen werd er gefoerageerd in zone B, C en D door ongeveer 5-8 individuen. De groep werd vervolgens aangevuld tot 30 individuen die zwermde rondom hun verblijven. Na het zwermen volgden nog 14 individuen die ook invlogen.

3.2.3 Veldbezoek van 5 juni 2023 - avond

Gepost met twee vleermuisdeskundigen in zone B en D (zie fig. 6). Er zijn twee verblijfplaatsen aangetroffen. Het gaat om een kraamverblijfplaats (zelfde plek als 1-6-2023, zone D) waarbij er 40 individuen uitvlogen en een zomerverblijfplaats van zeven uitvliegende individuen in zone C.

Na het uitvliegen: Ongeveer tien foeragerende individuen in zone B en D waargenomen. Er werd tot een half uur aaneengesloten foeragegedrag waargenomen, waarna er op- en afgevlogen werd.

3.2.4 Veldbezoek van 30 juni 2023 - ochtend

Gepost met drie vleermuisdeskundigen in zone B en D (zie fig. 6). Er zijn twee verblijfplaatsen gevonden in zone B, namelijk: een kraamverblijfplaats van 30 vrouwtjes en een zomerverblijfplaats van twee individuen. De kraamkolonie blijkt te zijn verplaatst van zone D naar B. Voorafgaand aan het invliegen werd er gejaagd door 2-5 individuen aan de voorzijde en zuidzijde van het pand (zone C en D).

3.2.5 Veldbezoek van 4 juli 2023 - avond

Gepost met twee vleermuisdeskundigen in zone A en C (zie fig. 6). Er zijn geen verblijfplaatsen aangetroffen in zone A en C. Wel zijn er vier verblijfplaatsen geconstateerd in zone B en D. Het gaat enkel om zomerverblijven, namelijk een verblijf met drie individuen (zone D), een verblijf van vier individuen (zone D), een verblijf van zeven individuen (zone D) en een verblijf van één individu (zone B). Er werd niet gejaagd nabij het pand en er zijn 5 individuen overgevlogen, waarvan 4 in zone C en 1 in zone A.

3.2.6 Veldbezoek van 18 juli 2023 - avond

Gepost met drie vleermuisdeskundigen in zone A, C en D (zie fig. 6). Er zijn drie verblijfplaatsen vastgesteld. Het gaat om een kraamverblijfplaats van 17 vrouwtjes (zone D). Dit is dezelfde verblijfplaats als geconstateerd op 1 juni en 5 juni. Daarnaast is er een zomerverblijfplaats van één individu (zone A) en een zomerverblijfplaats van één individu (zone C) waargenomen. Er werd gedurende 30 minuten gejaagd in zone B (2 individuen) en 40 minuten in zone C en D (5 individuen).

3.2.7 Veldbezoek van 16 augustus 2023 - avond

Gepost met twee vleermuisdeskundigen in zone B en D (zie fig. 6). Er zijn twee zomerverblijfplaatsen geconstateerd, beide met één uitvlieger (zone C en D).

Er werd kortstondig (<5 minuten) gejaagd in zone C door 1 individu.

3.2.8 Veldbezoek van 17 augustus 2023 - Middernacht

Deze ronde richtte zich op zowel paarverblijven van o.a. ruige dwergvleermuis en op het middernacht zwermen. Er is in het hele plangebied gepost met twee vleermuisdeskundigen. Er is geen zwermgedrag waargenomen in of nabij het plangebied en ook zijn er geen baltsende mannetjes gehoord. Er werden enkel overvliegende en foeragerende gewone dwergvleermuizen waargenomen.

3.2.9 Veldbezoek van 17 augustus 2023 - ochtend

Gepost met twee vleermuisdeskundigen in zone A en C (zie fig. 6). Er is een zomerverblijfplaats van drie invliegende individuen geconstateerd (zone C) en een zomerverblijfplaats van twee invliegende individuen (zone B). Allen kwamen aanvliegen vanaf de Visseringlaan. Er werd niet gejaagd op het plangebied.

3.2.10 Veldbezoek van 11 september 2023 - avond

Gepost met twee vleermuisdeskundigen in zone A en C (zie fig. 6). Er is één verblijfplaats gevonden met één uitvlieger (zone C). Deze verblijfplaats doet dienst als winterverblijf.

3.2.11 Veldbezoek van 12 september 2023 - avond

Gepost met twee vleermuisdeskundigen in zone B en D (zie fig. 6). Er zijn geen verblijfplaatsen aangetroffen tijdens het veldbezoek. Er was aanmerkelijk minder activiteit rondom het plangebied en er zijn drie vleermuizen overvliegend waargenomen.

3.2.12 Veldbezoek van 13 september 2023 - Middernacht

Er is gelet op paarverblijven van o.a. ruige dwergvleermuis en op het middernacht zwermen i.h.k.v. massawinterverblijfplaatsen. Er is in het hele plangebied gepost met twee vleermuisdeskundigen. Er zijn geen grote groepen vleermuizen of zwermgedrag waargenomen in of nabij het plangebied en ook zijn er geen baltsende mannetjes gehoord. Er werden slechts enkele overvliegende gewone dwergvleermuizen waargenomen.

3.3 Functies van onderzoeklocatie

3.3.1 Verblijfplaatsen en leefgebied

Zoals beschreven in het Quickscanrapport biedt het pand veel verschillende mogelijkheden voor gebouwbewonende soorten (zoals gewone dwergvleermuizen), omdat de spouwmuren aan alle zijdes toegankelijk zijn via open stootvoegen.

Er zijn in totaal 13 verschillende vaste rust of verblijfplaatsen van de gewone dwergvleermuizen vastgesteld. Deze bevinden zich op verschillende plekken in de spouwmuur. Het gaat om:

- 9 zomerverblijfplaatsen
- 3 kraamverblijfplaats (één kraamkolonie)
- 1 winterverblijfplaats

Er is met zekerheid te concluderen dat er sprake is van één en dezelfde kraamkolonie op het plangebied die verhuist is tijdens het onderzoek. Op geen enkel moment zijn er meerdere kolonies gelijktijdig waargenomen. In figuur 7 zijn de verblijfplaatsen te zien per zone en in de bijlage van deze rapportage is een kaart toegevoegd waarin de verblijfplaatsen, het foerageergebieden en vliegroutes zijn weergegeven (fig. B7)

Tabel 2. Geeft een overzicht van de aangetroffen verblijfplaatsen en hun positie en oriëntatie.

Tabel 2. Functie van aangetroffen verblijfplaatsen, het aantal individuen dat er gebruik van maakt en de positie/oriëntatie.

Functie	Soort	Aantal indiv.	Oriëntatie	Deelgebied	Gebouw	Opening verblijf
Zomerverblijf	<i>P.pipistrellus</i>	1	Noord-west	A	Zuidelijk	Open stootvoeg
Zomerverblijf	<i>P.pipistrellus</i>	1	Noord-west	B	Middelste	Onder daktrim
Zomerverblijf	<i>P.pipistrellus</i>	2	Noord-oost	B	Middelste	Open stootvoeg
Zomerverblijf	<i>P.pipistrellus</i>	3-5	Zuid-oost	D	Noordelijk	Open stootvoeg
Zomerverblijf	<i>P.pipistrellus</i>	1-2	Zuid-west	D	Noordelijk	Open stootvoeg
Zomerverblijf	<i>P.pipistrellus</i>	2	Zuid-west	D	Noordelijk	Open stootvoeg
Zomerverblijf	<i>P.pipistrellus</i>	4-6	Zuid-oost	D	Noordelijk	Open stootvoeg
Zomerverblijf	<i>P.pipistrellus</i>	6-7	Zuid-west	D	Noordelijk	Open stootvoeg
Zomerverblijf	<i>P.pipistrellus</i>	7	Zuid-oost	C	Hoogste deel zuidelijk	Open stootvoeg
Winterverblijf	<i>P.pipistrellus</i>	1	Zuid-oost	C	Zuidelijk	Open stootvoeg
Kraamverblijf*	<i>P.pipistrellus</i>	30	Noord-west	B	Middelste	Open stootvoeg
Kraamverblijf*	<i>P.pipistrellus</i>	30	Noord-oost	B	Noordelijk	Open stootvoeg
Kraamverblijf*	<i>P.pipistrellus</i>	17-40	Zuid-oost	D	Noordelijk	Open stootvoeg

* Het gaat om één kraamkolonie die tussen de bezoeken is verhuist binnen het plangebied

3.3.1 Foerageergebied en vliegroutes

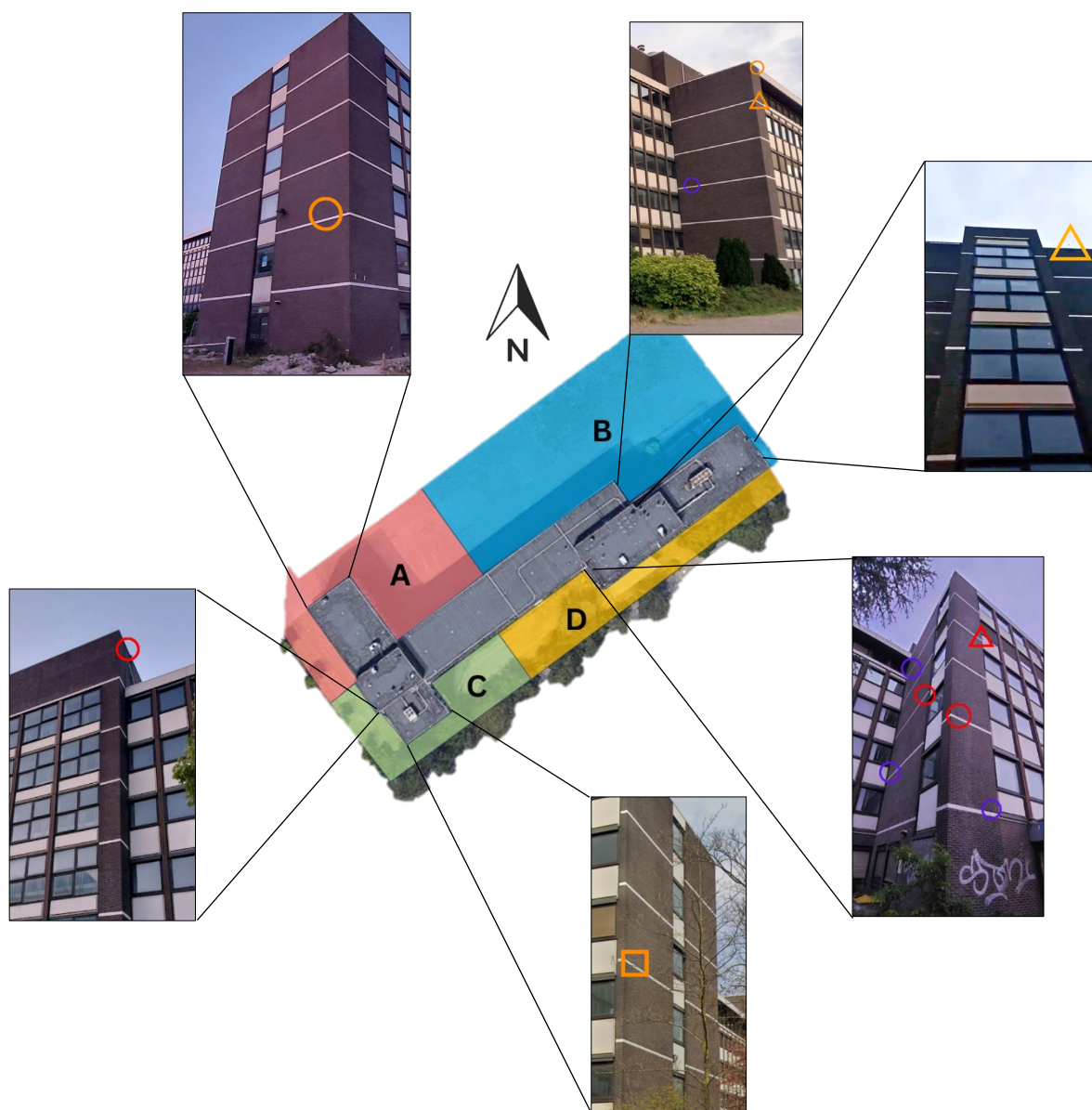
Rondom het pand bevindt zich groen dat potentieel geschikte foerageerplekken vormt, omdat ze insecten aantrekken en zorgen voor voedselaanbod. Met name aan de voorzijde van het pand (zuidoost) is het wat verwilderd en groeien struiken en bomen. Ook direct langs het pand aan de noordwestzijde groeien struiken en kruiden. Langs de kopse kant aan de Lange Kleiweg bevindt zich een open grasveld omringd met enkele struiken.

Tijdens de meeste onderzoekrondes is foerageeractiviteit vastgesteld. De duur van het foerageren verschilde per ronde. Na de kraamperiode ging het enkel om kortdurende (<20 min) episodes.

De in- en uitvliegende vleermuizen vertoonden geen vaste vliegrichting, maar vliegen af en aan in een willekeurige richting. De bomenrijen langs de Visseringlaan (buiten het plangebied) vormen geschikte rechte elementen die door vleermuizen worden gebruikt voor navigatie. Ook de waterpartij die parallel loopt met de Lange Kleiweg en direct grenst aan een schanskorf en bomenrij werd veelvuldig gebruikt als vliegroute.

Er is geen sprake van een essentieel foerageergebied. Groen van minimaal vergelijkbare oppervlakte is op bereikbare afstand in omgeving aanwezig.

Een essentiële vliegroute is ook niet aan de orde. Er zijn voldoende alternatieve en gewone dwergvleermuizen is weinig kieskeurig wat betreft de routes die zij kiezen.

Figuur 7. Plangebied met foto's van de verblijfplaatsen.

3.4 Andere vleermuissoorten

In de quickscan wordt geopperd dat het plangebied geschikte mogelijkheden biedt voor ruige dwergvleermuizen, laatvliegers en tweekleurige vleermuizen. Deze soorten zijn echter op geen enkel moment waargenomen tijdens het nader onderzoek in of nabij het plangebied en stellen specifieke eisen aan hun leefgebied en verblijfplaats. Het kan zijn dat laatvliegers en ruige dwergvleermuizen ontbreken vanwege een gebrek aan bebossing in de directe omgeving.

3.5 Effectbeschrijving

3.5.1 Vaste rust- en verblijfplaatsen

Er zijn negen zomer-, drie kraamverblijven en één winterverblijfplaats van gewone dwergvleermuizen aangetroffen in de bebouwing. Bij de sloopwerkzaamheden zullen deze verblijven permanent verloren gaan en betekent dit een overtreding op artikel 3.5 lid 2 en 4 van de Wet natuurbescherming opleveren. Er is dus een ontheffing op deze verbodsbepalingen benodigd. Wat betreft de kraamfunctie dient er voor één kraamverblijf een ontheffing aangevraagd te worden, aangezien er is aangetoond dat het om één kraamkolonie gaat.

3.5.2 Essentiële foerageergebieden of vliegroutes

Op basis van de bevindingen blijkt dat geen sprake van een essentieel foerageergebied in of nabij het plangebied. Er is namelijk geen sprake van langdurige en aaneengesloten jachtactiviteit. Daarnaast zijn er vele geschikte foerageergebieden in de nabije omgeving.

De vliegrichtingen van vleermuizen na het uitvliegen en vóór het invliegen zijn van alle richtingen. De rechtlijnige elementen die worden gebruikt voor de navigatie blijven allen intact en ondervinden geen effecten tijdens de werkzaamheden of tijdens de nieuwe permanente situatie. Er zijn vele verschillende routes mogelijk die vleermuizen kunnen nemen. Er is dan ook geen sprake van een essentiële vliegroute, zoals ook in het voorgaande

3.6 Mitigatie

3.6.1 Tijdelijke mitigatie

Ter mitigatie van bovengenoemde effecten zijn reeds maatregelen genomen. Zo zijn in april en mei 2023 vleermuiskasten geïnstalleerd in de nabijheid van het plangebied. Deze kasten zijn geplaatst voordat het nader soortgericht onderzoek was afgerond, om de gewenningsperiode op tijd te kunnen starten. Bij de plaatsing van de kasten zijn de voorschriften van het Kennisdocument Gewone Dwergvleermuis, zoals opgesteld door BIJ12, gehanteerd. Alle kasten zijn binnen een straal van 150 meter van de planlocatie geplaatst, op verschillende windrichtingen en op een hoogte van minimaal 3,5 meter. Hierdoor wordt de kans op bewoning vergroot en worden zoveel mogelijk verschillende microklimaten aangeboden. De locaties bieden voldoende in- en uitvliegruimte en zijn vrij van verstoring door verlichting, trillingen of geluid. Alle kraamkasten zijn binnen 50 meter van de originele verblijfplaatsen geplaatst. Het betreft de volgende typen en aantallen:

- 2 dubbele kraamkastconstructies op palen (VK SK 03)
- 2 kraamkasten aan de schanskorf Lange Kleiweg (MW02)
- 2 kraamkasten aan de gevel bij het TNO-gebouw (VMT3a)
- 24 kasten aan de schanskorf Lange Kleiweg (ANS-1)
- 8 kasten aan de bomen (ANS-1)
- 2 dubbele zomerverblijven op palen (VK WS 08)

In totaal zijn er dus 8 kraamkasten en 32 zomer-/paarverblijfkasten opgehangen.

De tijdelijke vleermuiskasten blijven behouden tot dat er gedurende 1 geheel actief vleermuisseizoen in de nieuwbouw geschikte verblijfplaatsen aanwezig zijn.

3.6.2 Permanente mitigatie

In de nieuwbouw worden permanente alternatieve verblijfplaatsen geïnstalleerd in de vorm van inbouwkasten. Deze mitigatie zal minimaal hetzelfde potentieel bieden als die van de verloren verblijfplaatsen. Er zal voor worden gezorgd dat vleermuizen een variatie aan microklimaten wordt aangeboden door de kasten in alle windrichting te oriënteren, deze op verschillende hoogtes te monteren en door binnenin de kasten verschillende ruimtes te creëren. De nieuwe verblijfplaatsen zullen potentieel geschikt zijn om minimaal hetzelfde aantal vleermuizen als in de huidige situatie te huishouden. Ook zullen de verblijfplaatsen geschikt zijn voor de functies: Zomer-, kraam en winterverblijfplaatsen.

Meer detail over de mitigatie staat beschreven in het activiteitenplan: E23013 – Activiteitenplan, Visseringlaan 26-28, Rijswijk.

Algemene voorschriften uit het kennisdocument Gewone dwergvleermuis van BIJ12:

De nieuwe verblijfplaatsen bevatten gezamenlijk bij voorkeur verschillende kwaliteiten (bijvoorbeeld eigenschappen ten aanzien van opwarming, locaties en dergelijke) maar zijn altijd geschikt voor de functie die verloren gaat. Het aantal aan te brengen verblijfplaatsen is afhankelijk van de potenties van het gebied. Een vleermuisdeskundige moet vaststellen of er in de nabije omgeving voldoende potentiële verblijfplaatsen aanwezig zijn voor de soort. De vervangende verblijfplaatsen worden bij voorkeur zo dicht mogelijk, maar altijd binnen 100 à 200 meter van de oorspronkelijke verblijfplaats geplaatst en altijd binnen het leefgebied van de groep. Hoe dichter de vervangende verblijfplaats bij de oorspronkelijke verblijfplaats wordt gerealiseerd, hoe groter de kans is op succes. De alternatieve verblijfplaatsen moeten voor minimaal eenzelfde aantal gewone dwergvleermuizen dezelfde functie kunnen vervullen als de oorspronkelijke plaats die verdwijnt. Een vervangende verblijfplaats kan een al voor de betreffende functie aanwezige geschikte, maar nog niet in gebruik zijnde plek zijn. Indien nodig kunnen nieuwe vervangende verblijfplaatsen worden gerealiseerd mits deze de betreffende functie kunnen overnemen (figuur 15) voor een vergelijkbaar aantal vleermuizen. Er kan onderscheid gemaakt worden tussen nieuwe verblijfplaatsen die een tijdelijk karakter hebben en moeten functioneren als overbrugging gedurende de tijd dat de activiteiten worden uitgevoerd (tijdelijke verblijfplaatsen), en nieuwe verblijfplaatsen die na de uitvoering van de activiteiten aanwezig zullen zijn en voor lange tijd geschikt moeten blijven (permanente verblijfplaatsen).

4. CONCLUSIE EN ADVIES

- Het nader onderzoek gericht op gebouwbewonende vleermuizen is met ruim voldoende onderzoeksinspanning uitgevoerd om alle verschillende functies van het plangebied in beeld te krijgen.
- Tijdens het onderzoek zijn vaste rust en/of verblijfplaatsen van de gewone dwergvleermuis aangetroffen in de bebouwing. Hierbij gaat het om 9 zomerverblijfplaatsen, 3 kraamverblijven en 1 winterverblijfplaats. Het gaat echter om één kraamkolonie die op verschillende plaatsen is waargenomen en daarom zal er ook maar voor één kraamverblijf een ontheffing benodigd zijn. Er zijn geen essentiële foerageergebieden of trekroutes in het plangebied.
- Om de voorgenomen ruimtelijke ontwikkelingen uit te kunnen voeren is een ontheffing op de Wet natuurbescherming vereist. Het gaat om de verbodsbepalingen in artikel 3.5 lid 2 en 4 van deze wet. Hiervoor zal een activiteitenplan worden aangeleverd, waarin uitgebreid in wordt gegaan op de mitigerende maatregelen, de staat van instandhouding, het wettelijk belang en de alternatieven afweging.
- Als tijdelijke mitigatie zijn reeds maatregelen getroffen die kort zijn toegelicht en verder onderbouwd worden in het activiteitenplan.

4.1 Advies

- Het advies is om bomen zoveel mogelijk onbelicht te houden ook tijdens de toekomstige gebruikssituatie om verstoring te voorkomen. We adviseren om geen werkzaamheden te verrichten na zonsondergang en bij eventuele verlichting van het terrein te kiezen voor vleermuisvriendelijkere verlichting. Er zijn verschillende partijen die deze verlichting aanbieden. Belangrijk hierbij is de lichtkleur, bij voorkeur is deze amberkleuring, roodachtig of oranje. Groen licht is wel verstorend voor vleermuizen en is in veel gevallen ten onrechte aangeraden als natuurvriendelijke verlichting.
- Inheemse vogelsoorten, zoals meeuwen en kauwtjes kunnen gebruik maken van het gebouw als broedlocatie. Dit betekent dat de werkzaamheden ruim vóór of ruim na het broedseizoen dienen te beginnen om zo te voorkomen dat er tijdens de werkzaamheden broedende vogels aanwezig zijn.

5. REFERENTIES

Literatuur:

- [1] Broekhuizen, S., Spoelstra, K., Thissen, J.B.M., Canters, K.J. & Buys, J.C. (2016). Atlas van de Nederlandse zoogdieren. – Natuur van Nederland 12. Naturalis
- [2] Hoozeboom, D.M., F. Visbeen, J. Wondergem, W. Ruitenbeek (red.) 2014. Atlas van de Noord Hollandse zoogdieren. Landschap Noord-Holland, Heiloo & Noordhollandse Zoogdier Studiegroep (NOZOS), Alkmaar Floron.nl
- [3] Netwerk Groene Bureaus (2017) Soortinventarisatieprotocollen in het kader van de Wet natuurbescherming. www.netwerkgroenebureaus.nl
- [4] Dietz, C. & A. Kiefer, 2017. Veldgids Vleermuizen van Europa, KNNV Uitgeverij, Zeist.
- [5] Ontwikkelkader Kessler Park en omgeving (2021). Gemeente Rijswijk
- [6] Burgt, H.H.J. van der, (2023) Quick scan flora en fauna Visseringlaan 26 te Rijswijk. *ECOquickscan*, ecologisch adviesbureau voor natuur en landschap, Loo. (1 februari 2023, aangepast 4 september 2023)
- [7] Jansen, E. A., Korsten, E., Schillemans, M. J., Boonman, M., & Limpens, H. G. (2022). Een methode voor actief onderzoek naar massawinterverblijfplaatsen van de dwergvleermuis (*Pipistrellus pipistrellus*) in stedelijke omgeving.
- [8] Hommersen, V. J. A., Limpens, H. J. G. A., & Schillemans, M. J. (2017). Zwermen in de Winter. Inventarisatie van winterverblijf-indicerend en bevestigend zwermgedrag van de gewone dwergvleermuis in gemeente Ede. Rapport.

Websites:

- [9] [Waarneming.nl](http://waarneming.nl)
- [10] [Verspreidingsatlas.nl](http://verspreidingsatlas.nl)
- [11] <https://www.netwerkgroenebureaus.nl/werken-aan-kwaliteit/vleermuisprotocol>
- [12] <https://waarneming.nl/observation/264513075/>
- [13] <https://waarneming.nl/observation/264513302/>
- [14] <https://waarneming.nl/observation/140591535/>
- [15] <https://waarneming.nl/observation/141755110/>
- [16] <https://waarneming.nl/observation/140884615/>
- [17] <https://omgevingsdiensthaaglanden.nl/themas/natuurbescherming/>
- [18] <https://www.zoogdiervereniging.nl/zoogdiersoorten/laatvlieger>
- [19]

Kennisdocumenten:

- [20] BIJ12 (2017). Kennisdocument Gewone dwergvleermuis versie 1.0
- [21] BIJ12 (2017). Kennisdocument Gewone grootoorvleermuis versie 1.0
- [22] BIJ12 (2017). Kennisdocument Rosse vleermuis versie 1.0
- [23] BIJ12 (2017). Kennisdocument Ruige dwergvleermuis versie 1.0
- [24] BIJ12 (2017). Kennisdocument Watervleermuis versie 1.0

6. BIJLAGE 1: WET NATUURBESCHERMING

Hoofdstuk 1 van de Wet natuurbescherming "Algemene bepalingen"

§ 1.3 Beschermingsmaatregelen algemeen

Artikel 1.11: Zorgplicht

1. Een ieder neemt voldoende zorg in acht voor Natura 2000-gebieden, bijzondere nationale natuurgebieden en voor in het wild levende dieren en planten en hun directe leefomgeving.
2. De zorg, bedoeld in het eerste lid, houdt in elk geval in dat een ieder die weet of redelijkerwijs kan vermoeden dat door zijn handelen of nalaten nadelige gevolgen kunnen worden veroorzaakt voor een Natura 2000-gebied, een bijzonder nationaal natuurgebied of voor in het wild levende dieren en planten:
 - a. dergelijke handelingen achterwege laat, dan wel,
 - b. indien dat achterwege laten redelijkerwijs niet kan worden gevegd, de noodzakelijke maatregelen treft om die gevolgen te voorkomen, of
 - c. voor zover die gevolgen niet kunnen worden voorkomen, deze zoveel mogelijk beperkt of ongedaan maakt.

Hoofdstuk 3 van de Wet natuurbescherming "Soorten"

§ 3.1 Beschermingsregime Habitatrichtlijn

Artikel 3.5

1. Het is verboden in het wild levende dieren van soorten, genoemd in bijlage IV, onderdeel a, bij de Habitatrichtlijn, bijlage II bij het Verdrag van Bern of bijlage I bij het Verdrag van Bonn, met uitzondering van de soorten, bedoeld in artikel 1 van de Vogelrichtlijn, in hun natuurlijk verspreidingsgebied opzettelijk te doden of te vangen.
2. Het is verboden dieren als bedoeld in het eerste lid opzettelijk te verstoren.
3. Het is verboden eieren van dieren als bedoeld in het eerste lid in de natuur opzettelijk te vernielen of te rapen.
4. Het is verboden de voortplantingsplaatsen of rustplaatsen van dieren als bedoeld in het eerste lid te beschadigen of te vernielen.
5. Het is verboden planten van soorten, genoemd in bijlage IV, onderdeel b, bij de Habitatrichtlijn of bijlage I bij het Verdrag van Bern, in hun natuurlijke verspreidingsgebied opzettelijk te plukken en te verzamelen, af te snijden, te onwortelen of te vernielen.

7. BIJLAGE 2: VERKLARENDE WOORDENLIJST

Activiteitenplan

Een activiteitenplan fungeert als een begeleidend document bij een ontheffingsaanvraag. In dit plan worden maatregelen opgenomen om de functionaliteit van een rust- of verblijfplaats van een beschermde soort te behouden en schade aan individuen te voorkomen. Het plan beschrijft de voorgenomen activiteiten en de specifieke maatregelen die zullen worden genomen om ervoor te zorgen dat deze activiteiten geen nadelige gevolgen hebben voor de beschermde soorten.

Externe werking

Het concept van externe werking benadrukt dat ecologische processen en ecosystemen niet beperkt zijn tot de grenzen van een specifiek gebied. Activiteiten die elders plaatsvinden, zoals landbouw, infrastructuurontwikkeling, industrie of verstedelijking, kunnen indirecte effecten hebben op de natuurwaarden en ecologische processen binnen een beschermd gebied. Dit kan leiden tot verstoring van de habitats, migratieroutes en voortplantingsgebieden van beschermde soorten, wat op zijn beurt een negatieve invloed kan hebben op de biodiversiteit en de ecologische functies van het Natura 2000-gebied of de Ecologische Hoofdstructuur (EHS).

Foerageerhabitat

Het gebied waarbinnen een soort voedsel zoekt.

Foerageren

Foerageren is het actieve proces waarbij dieren, zoals vogels, zoogdieren, vissen en insecten, voedsel zoeken in hun omgeving.

Functioneel leefgebied

Het functionele leefgebied verwijst naar het gebied dat nodig is om de functionaliteit van een voortplantingsplaats of vaste rust- of verblijfplaats te behouden. Voor het succesvol functioneren van een nestlocatie of voortplantingsplaats is het van vitaal belang dat er voldoende geschikte habitat aanwezig is. Dit omvat verschillende elementen, zoals schuilgelegenheid, voedselbronnen en andere essentiële aspecten die nodig zijn om te kunnen paren, eieren te leggen en jongen groot te brengen.

Habitat

Een habitat verwijst naar de specifieke natuurlijke omgeving waar een bepaalde plant, dier of organisme leeft en gedijt. Het omvat alle fysieke en ecologische kenmerken van de omgeving die gunstig zijn voor de levensbehoeften van het organisme, zoals voedselbronnen, water, schuilplaatsen, nestplaatsen en andere essentiële hulpbronnen.

Kraamverblijfplaats

Voortplantingsplaats van vleermuizen. Het gaat hierbij vaak om de vrouwelijke exemplaren van een kolonie (ook wel kraamgroep genoemd) die gezamenlijk hun jongen grootbrengen. De aantallen vleermuizen in een kraamgroep kunnen oplopen tot meerdere honderden exemplaren.

Mitigerende maatregelen

Maatregelen die negatieve effecten bij een ingreep voorkomen of reduceren.

Omgevingscheck

Bij het verlies van leefgebied van een jaarrond beschermde soort, als gevolg van een ingreep die het leefgebied (tijdelijk) aantast, wordt er een omgevingscheck uitgevoerd. Een deskundige op dit gebied beoordeelt de omgeving van de ingreep op de aanwezigheid van voldoende alternatief leefgebied en/of potentiële verblijfplaatsen voor de betreffende soort.

Ontheffing

Met als doel het beschermen van planten- en diersoorten die vrij in het wild leven, is de Flora- en faunawet ontworpen. Om deze kwetsbare soorten te behoeden, omvat de Flora- en faunawet diverse verbodsbepalingen. Niettemin kunnen activiteiten onder bepaalde omstandigheden wel doorgang vinden, mits er een ontheffing is verkregen. Een ontheffing is een besluit waarbij in een specifiek geval een uitzondering op een wettelijk verbod wordt verleend.

Paarverblijfplaats

Dit is een verblijfplaats die voornamelijk in het najaar (september/oktober) door vleermuizen wordt gebruikt voor het paren. Een mannetje kan deze verblijfplaats delen met meerdere vrouwtjes. In de buurt van de paarverblijfplaats probeert het territoriale mannetje vaak vrouwtjes aan te trekken door middel van baltsvluchten.

Populatie

Een populatie is een groep individuen van dezelfde soort die in een bepaald gebied leven en in staat zijn om met elkaar te interageren en zich voort te planten.

Rode Lijst

Rode Lijsten geven een overzicht van verdwenen soorten en soorten die sterk zijn afgenomen of zeldzaam zijn in een bepaald gebied. Het is belangrijk op te merken dat Rode Lijsten geen officiële juridische status hebben en dat plaatsing op de lijst een dier niet automatisch een 'beschermde diersoort' maakt volgens de wetgeving, zoals de voormalige Flora- en faunawet. Desondanks vervullen Rode Lijsten een cruciale signaleringsfunctie. Ze bieden waardevolle informatie aan alle organisaties en instellingen die zich bezighouden met natuurbescherming. Door de Rode Lijst te raadplegen, kunnen zij rekening houden met bedreigde soorten en de juiste maatregelen treffen om hun voortbestaan te waarborgen.

Vaste rust- of verblijfplaats

Een plek binnen het leefgebied van een soort die essentieel is voor de levenscyclus van een individu. De Flora- en fauna-wet omschrijft niet exact wat een vaste rust- of verblijfplaats is. Dit is soortafhankelijk.

Vliegroute

Vleermuizen maken gebruik van een vaste route tussen hun verblijfplaatsen en foerageergebieden.

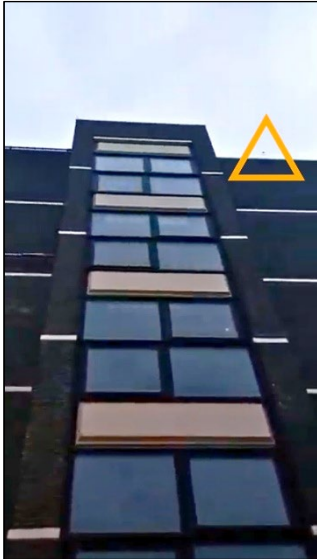
Winterverblijfplaats

Een verblijfplaats die wordt gebruikt om de periode van winterrust te overbruggen. Voor vleermuizen zijn deze verblijfplaatsen vorstvrij, maar ze moeten wel koel en vochtig zijn.

Zomerverblijfplaats

Vrouwtjes gebruiken deze verblijfplaatsen buiten het kraamseizoen, terwijl individuele mannetjes ze tijdens het kraamseizoen gebruiken.

8. BIJLAGE 3: FOTO'S VERBLIJFPLAATSEN

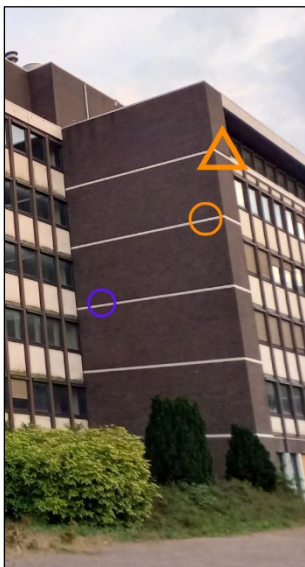
Figuur B1
Kraamverblijfplaats,
waargenomen op 10-5-
2023. Open stootvoeg
vlak onder de dakrand
aan de noordse kant

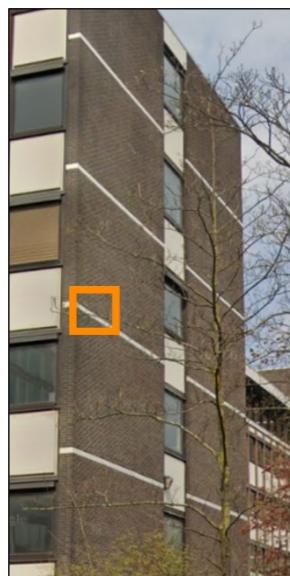
Figuur B2
Gevonden verblijfplaatsen
aan de zuidoostzijde
(zone D) bij het knikpunt
in het midden. (Symbolen
komen overeen met de
kaart in figuur B7)

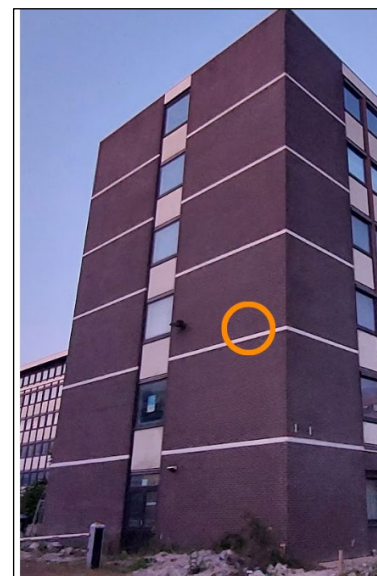
Figuur B3
Zomerverblijfplaats aan
de zuidzijde kopse kant

Figuur B4
Meerdere verblijven op
het knikpunt aan de
noordzijde.

Figuur B5
Winterverblijfplaats

Figuur B6
Zomerverblijfplaats 1 individu

9. BIJLAGE 4: KAART MET RESULTATEN

Figuur B7. Resultaten van de veldbezoeken

Brief rapportage – Aanvulling tweekleurige vleermuis

Visseringlaan 26 te Rijswijk

OPDRACHTGEVER

Green Living CV
Dhr. W. Hagenaar
Voorsterbeeklaan 93
3521 DJ Utrecht

ADVIESBUREAU

Kwinfra B.V.
Smaragdweg 3
1812 RJ Alkmaar
072 505 7500
www.kwinfra.nl
info@kwinfra.nl
ecologie@kwinfra.nl

PROJECTGEGEVENS

Datum 14 november 2023
Kenmerk E23013-BRF-RAP-01
Versie 1.0
Status Definitief

Opgesteld door:

Mathijs Verweij BSc

BRIEFRAPPORTAGE

1.1 Aanleiding

Deze briefrapportage is opgesteld ter aanvulling op de rapportage van het nader soortgericht onderzoek (E23013-RAP-02) uitgevoerd en opgesteld door Kwinfra (03-11-2023). Na het publiceren van de rapportage hebben reeds twee aanvullende onderzoekrondes (vier bezoeken) plaatsgevonden gericht op het inventariseren van eventueel aanwezige paarverblijfplaatsen van de tweekleurige vleermuis (*Vespertilio murinus*). Zie de datum, tijd en omstandigheden van de rondes in tabel 1. Reden hiervoor was dat de ideale periode waarin paarverblijfonderzoek verricht wordt later intreedt dan bij andere vleermuissoorten.

De onderzoekrondes zijn uitgevoerd conform het Vleermuisprotocol en in de optimale periode met de juiste omstandigheden. De territoriale mannetjes van de tweekleurige vleermuis maken met name gebruik van de zuidgevel van gebouwen en daarom is deze zijde extra intensief bezocht.

1.2 Bevindingen

De onderzoekrondes hebben niet geleid tot het vaststellen van verblijfplaatsen van twee kleurige vleermuizen. Ook zijn er niet meer verblijfplaatsen vastgesteld van gewone dwergvleermuizen of andere soorten, dan al vastgesteld waren in eerder uitgevoerde rondes.

Tabel 1. Onderzoekrondes tweekleurige vleermuis Visseringlaan 26, Rijswijk

Zon op / onder	Datum en tijd	Weersomstandigheden	Waarnemers	Zone	Functie
07.42 19.16	02-10-2023 19.45-21.45u	17°C, 2 Bft. ZZ, dicht bewolkt, droog	E. Luiten & M. Verweij	A, D	Paarverblijfplaatsen
07.47 19.09	05-10-2023 19.40-21.40u	15°C, 3 Bft. ZW, dicht bewolkt, droog	E. Luiten & M. Verweij	B, C	Paarverblijfplaatsen
08.20 18.28	24-10-2023 19.00-21.00u	11°C, 3 Bft. ZW, dicht bewolkt, droog	E. Luiten & M. Verweij	A, D	Paarverblijfplaatsen
08.23 18.24	26-10-2023 18.55-20.55u	10°C, 2 Bft. ZO, dicht bewolkt, droog	E. Luiten & M. Verweij	B, C	Paarverblijfplaatsen

CONCLUSIE & ADVIES

Er zijn geen verblijfplaatsen of paarterritoria vastgesteld van de tweekleurige vleermuis in de aanvullende onderzoekrondes. Deze functie is dus afwezig op het plangebied en nadelige effecten op paarverblijven van de Tweekleurige vleermuis zijn dan ook uitgesloten. Er vindt geen overtreding plaats van de verbodsbepalingen uit de Wet natuurbescherming ten aanzien van deze soort. Voor de tweekleurige vleermuis is geen ontheffing benodigd.

REFERENTIES

Rapportages:

- Kwinfra B.V. (2023) Nader soortgericht onderzoek vleermuizen – Visseringlaan 26 te Rijswijk
- Burgt, H.H.J. van der, (2023) Quick scan flora en fauna Visseringlaan 26 te Rijswijk. ECOquickscan, ecologisch adviesbureau voor natuur en landschap, Loo.
- Dietz, C. & A. Kiefer, 2017. Veldgids Vleermuizen van Europa, KNNV Uitgeverij, Zeist.